

UBBHE Vid.

ZB

Ek 1

FORHANDLINGER

I

VIDENSKABS-SELSKABET

I CHRISTIANIA

AAR 1875.

MED 5 PLANCHER.

Christiania 1876.

I Commission hos Jac. Dybwad.

Trykt hos A. W. Brøgger.

- Tab. 2. Fig. I. A. Doris Lovéni. En Tandrække.
 B. do. Enkelte Tænder.
 — II. Doris pilosa. Enden af penis med Gjenhager.
 — III. Polycera quadrilineata. Et Stykke af penis.
 — IV. Doto crassicornis. Tænder.
 — V. Eolis auriculata. Tænder.
 — VI. do. Neldeorgan.
 — VII. Eolis verrucosa. Tænder.
 — VIII. do. Et Stykke af Kjævens
 Griberand.
 — IX. Eolis branchialis. Tænder.
 — X. do. Stykke af Kjævens Griberand.
 — XI. Eolis exigua (?) Tagger på Kjævens Griberand.
 — XII. do. Tænder.
 — XIII. Eolis flavescens. n. sp. Tænder.
 — XIV. Eolis albicans, n. sp. Radula.
 — XV. Eolis Landsburgi. A. Tænder, B. Kjævens
 Griberand.
 — XVI. Eolis rufibranchialis. Kjævens Griberand.

Om Indskuddene i „Fagrskinna“.

Af

Dr. Gustav Storm.

I.

Den mærkeligste og værdifuldeste Kilde til Norges Oldtids og Middelalders Historie er næst Heimskringla den Sagasamling, som man i nyere Tid efter det ene Haandskrift har benævnt „Fagrskinna“. Dens ældre og egte Navn synes, som det andet Haandskrift angiver, at have været *Noregs konungatal*, thi dermed stemmer Titelen paa den Sagasamling, som ved Kong Haakon Haakonssøns Dødsleje i Dec. 1263 blev oplæst for ham; den kaldes af Sturla Thordsson „Konungatal frá Halfdani svarta ok síðan frá öllum Noregs konungum“ med det senere Tillæg „framan til Sverris“. Begyndelsespunktet Halvdan svarte og Endepunktet Sverre alder saa ganske sammen med den levnedes Sagasamlings Indhold (ligesom Titelen), at det for mig ikke er Tvivl underkastet, at samme Værk er ment¹. Af denne Sagasamling er nu intet gammelt Haandskrift bevaret, kun Afskrifter fra 17de Aarh., der alle maa henføres til to Hovedhaandskrifter, A, som Torfæus kaldte Fagrskinna, og B. Intet af disse Haandskrifter har været Originalen, men de giver ved sin resp. Ordning ganske direkte tilkjende, hvorledes denne har seet ud, særlig naar man sammenligner dem med den øvrige Kongesagalitteratur. To enkelte Steder i Sagasamlingen er isaahenseende afgjørende. Efter Cap. 14, der ender med, at Harald haarfagre efter at have underlagt sig hele Norge „fríðaði

¹ Sml. ogsaa Maurer, Über die Ausdrücke etc. p. 168. Vidensk.-Selsk. Forh. 1875.

vel land sitt ok siðaði“, følger i B umiddelbart Cap. 20 om Haralds Børn uden Lakune eller Betegnelse af nogen saadan; dette er Samlingens gamle og egte Ordning, thi begge Capitler er *ordret og i Sammenhæng* afskrevne efter dens Kilde Ágrip. Men i Fagrskinna er Sammenhængen afbrudt og et langt Stykke om Ragna Adilsdatter og Hertug Gudorm indskudt uden Forbindelse med det foregaaende eller efterfølgende; dette Stykke, Cap. 15—19, der ogsaa staar i Strid med hele den islandske Sagatradition, er alt-saa uegte og tilhører ikke den oprindelige Samling. Paa lignende Maade forholder det sig med Beretningen om Halvdan svartes Død og Begravelse Cap. 4: i B fremlægges *den* korte Beretning herom, der ordret er tagen fra Samlingens ældre Hovedkilde Ágrip og derved angiver sig selv som egte; i Fagrskinna har vi en længere Fortælling, der hænger sammen med dettes Cap. 2 om Halvdans Giftermaal med Dag frodes Datter, og ligesom dette staar i direkte Strid med den ældre islandske Tradition. Heller ikke de senere Islændinger, som har benyttet „Noregs konungatal“, Snorre (i Heimskr.) og Jón Þorðarson (i Flatöbogen I), antyder med en Stavelse, at de kjender disse Afsnit, medens de ellers laaner lange Stykker netop fra de foregaaende og efterfølgende Kapitler af „Konungatal“¹. Grunden hertil kan kun være, at Cap. 2 og 4 (i A's Redaktion) ikke hører til den oprindelige Samling. I Cap. 214 ophørte Haandskr. Fagrskinna med Ordene „nær kaupstöðum“ (S. 145, 6 f. n.) og gik uden Antydelse af Lakune² over til at fortælle Cap. 216: Eftir fall Haralds Sigurðarsunar o. s. v. Og deri stemmer Samlingen med sin Kilde paa dette Sted, „Morkinskinna“, der kun tilføjer en Stamtavle paa to Linjer, og med sin Efterfølger Snorre, der kun nøjere holder sig til Morkinskinna. Men her har Haandskr. B gaaet ganske paa egen Haand. Uagtet Samleren af Princip ellers holder sig strengt til hvad der direkte angaar Kongerne, har Skriveren af B ikke kunnet modstaa Fri-

¹ Sml. herom Snorre Sturl. Historieskriv. Side 75, 113.

² Se Udgavens Fortale Side XIV.

stelsen, hvor Reinsættens Stamfader nævnes, til paa dette Sted at indføre et fuldstændigt Slægtregister for denne Æt og dertil endvidere at knytte den beslægtede Arnmødingeæt. Heller ikke dette Tillæg er altsaa originalt i „Konungatal“; det har heller ikke været bekendt for Snorre, hvad der tydeligt kan sees, naar man sammenligner Arnmødingatallet med Heimskringlas tarvelige Oplysninger om Arne i Giske's Æt (S. 341, Ung. Udg).

Naar man før har villet bestemme denne Sagasamlings Forfattelsestid, har man — ogsaa jeg — i Regelen holdt sig til disse Slægtregistre i Cap. 214—15; den foregaaende Udvikling vil have gjort tydeligt, at disse kun findes i Indskud, som intet har med Samlingens Tilblivelse at bestille. Denne bestemmes derimod ganske godt ved dens Forhold til de andre islandske Kongesagaer. Forf. af „Konungatal“ har, som jeg før har søgt at eftervise¹, foruden ældre Kilder benyttet Styrmes Olafssaga helga (fra c. 1200 — 1220) og „Morkinskinna“, forfattet c. 1220, medens paa den anden Side „Konungatal“ selv har været et Forbillede for Snorres Værk og følgelig er ældre end c. 1230—40. Slægtregistrene i Cap. 213, der har staaet i begge Haandskrifter og saaledes i Originalen², føres ogsaa ned til Kong Valdemar Seir (1202—1241) og hans Svoger Kong Erik Knutssøn († 1216); denne betegnes som afdød („átti“), ligesom hans Eftermand Jóan konungr (1216 — 22) nævnes strax ovenfor; naar der derimod staar, at „Børn þeirra Valdemars konungs ok Soffiu var Knutr konungr ok Valdemarr konungr ok Rikiza drottning“, kan man ikke drage den Slutning, at disse Kong Valdemar d. 1stes Børn herved betegnes som afdøde, thi naar to af dem, Knut († 1202) og Rikiza († 1220), var døde, maatte jo Forf. bruge Udtrykket „var“³. Vi bliver altsaa ogsaa her staaende ved Snorre Sturlassøns Samtid, ved den Tid da

¹ Snorre Sturlassøns Historieskrivning Side 42—43.

² B har her en Lakune, men Stamtavlerne i Cap. 213 er efter B udskrevne i Advers. Huitf., saaat man kan se, at B her har stemmet med A (hvorom mere nedenfor).

³ Sml. Maurer, Über die Ausdr. p. 158.

han levede paa Island efter sin Hjemkomst fra Norge (1220) og vitterligt syslede med litterære Arbejder.

Ved Udgivelsen af „Konungatal“ søgte P. A. Munch at bevise, at Bogen var forfattet i Norge og af en Nordmand. Jon Þorkelson har herimod indvendt, at Beviset kun gjaldt Haandskrifterne, medens Forf. ved sin Benyttelse af islandske, tildels uskrevne Kilder viser sig som Islænding. Og deri maa jeg give ham Ret: hele Samlingen har en væsentlig islandsk Karakter, et saa grundigt Kjendskab til den islandske Skaldelitteratur er kun tænkeligt hos en Islænding, og en saa litterær Holdning passer kun ind i den islandske Litteratur. Derimod kan det ikke nægtes, at flere Udtryk i „Konungatal“ er skrevet fra norsk Standpunkt, og navnlig fremtræder dette tydeligt i Cap. 188, hvor vi endnu har den islandske Kilde. I Morkinskinna staar: „Þá er á Íslandi var hallæri,“ „af því nærdisk landit (Hskr. land þetta)“ og „Haraldr sendi út til Íslands klukku“, alle fra islandsk Standpunkt, men i „Konungatal“ (begge Haandskrifter) finder vi „Þá er þar var hallæri“, af því nördisk þat land“, og „Haraldr sendi þangat klukku“ — fra norsk Standpunkt —, og man kan ikke godt afvise dette med, at de norske Haandskrifter har forandret de islandske Udtryk, thi Snorre gjen-giver den sidste Sætning ikke simpelthen efter Morkinskinna, men med tydelig bevidst Afvigelse fra „Konungatal“ til det fra islandsk Standpunkt rettere „hingat“; desuden findes de norske Udtryk i begge Haandskrifter, ordret overensstemmende, og man er da nødt til at henvide dem til den oprindelige Redaktion. Bogen er altsaa forfattet i Norge, men af en Islænding. Den rationalistiske Karakter, Forf. røber ved at udelade og omredigere alle legendariske Partier af Kongesagaerne, lader sig ogsaa let forklare af islandske Forhold, idet Oppositionen mod den mirakelgjørende Biskop Gudmund let kunde vende sig mod Mirakeltroen selv; og netop i Aarene fra 1221 opholdt flere af Biskop Gudmunds islandske Modstandere sig i Norge, f. Ex. Arnor Tumessøn († 1222), Loft Biskopssøn o. fl. Den anden Særegenhed ved denne Sagasamling, at den omhyggelig udskjærer alle ikke-norske Partier og kun dvæler ved Kongerne selv, tør ogsaa give en An-

tydning af dens Tilblivelsesmaade. Den maa nemlig for det første være skreven for Norge, hvor man ikke havde saa stærk Interesse for de islandske Personer, dernæst specielt for Kongen selv, hvis Forfædre den skildrer. Man maa uvilkaarligt tænke paa, at Kong Haakon selv førte „Konungatal“ med sig paa sine Rejser og lod den forelæse paa sin Døds seng.

Samlingen er altsaa bleven til paa samme Maade som Sverres Saga, der kun er lidet ældre (fra c. 1214—20), og „Konungatal“ er tydeligvis udarbejdet med Sverressaga for Øje og med det Formaal at danne Indledning til den, ligesom denne ogsaa i Kong Haakons Bibliothek nævnes som dens Fortsættelse.

II.

Det har ogsaa sin Betydning at søge at konstatere Indskuddenes Tilblivelsesmaade, thi naar de er løsrevne fra al Forbindelse med den islandske Sagalitteratur, faar de en ganske enestaaende Interesse som Levninger af norsk Sagaskrivning, udført efter islandsk Mønster. Haandskriftet „Fagrskinna“ har som bekjendt været en Bog af ganske sjelden nitid Udstyr og viser sig derved at være bekostet af Mænd af det højere Aristokrati; Munch har paavist, at det er skrevet i „første Halvdel af 14de Aarhundrede“ og i den Dialekt, der hører hjemme i den sydøstlige Del af Norge, „Eggen om Tønsberg, Oslo eller Sarpsborg“. Indholdet af Indskuddene kan kun bekræfte dette. Vi har nævnt, at i „Fagrskinna“ findes Stykkerne om Halvdan svartes Giftermaal og Død og om Ragna hin ríkuláta. Cap. 2 fortæller om Hersen Dagd en frode paa Hadeland og nævner hans Gaard *Pengilsstaðir*, et gammelt Høvdings-sæde; i Cap. 4 om Halvdans Død i Røkensvik beskrives Tilbage-rejsen fra Brandabú over Randsfjorden, hvor man netop maa gennem Røkensvik paa Vejen til *Pengilsstaðir*, altsaa synes Forf. personlig at være kjendt paa Hadeland; ved Siden deraf nævnes Stein paa Ringerike og „Skírissalr“ paa Vestfold, det sidste endog i den senere norske Form. I de samme Lokalforhold spiller det

senere Indskud, i Capp. 15-19. Her nævnes Thoten, Land og Einabygd, det sidste i den senere Form *æynbygd*, der ogsaa ellers kan paavises fra 14de Aarh.¹ Rigtignok kaldes Eynbygd en „*æy*“, saa at Nedtegneren ikke kan selv have opholdt sig saa langt nord paa Oplandene; men dette stemmer med, at de Sagn, han nævner, nærmest hører hjemme i Viken (Nerid² i Grenland, Gandalv i Ranrike), og at han netop om Smaalenene lægger en overraskende Lokalkundskab for Dagen. I Cap. 19 forlener Harald sin Frænde Gudorm med „det Rige, som Skjold havde raadet for og da kaldtes Oðinssalr“, og „den Vig, som kaldtes Saltvik, men nu heder Øysl-vé og alle de Strande, som kaldtes Saltviksstrande“, og denne Forlening strakte sig „øster til Svinesund“. Ved Oðinssalr forståes aabenbart ikke alene det senere Odinsey (Onsø), men hele Distriktet mellem Glommen og Mossedal indtil Oslosyssels Grænser, siden K. Skjold nævnes, der jo havde sit Sæde paa Varnå; naar derhos Forleningen østover strakte sig til Svinesund, betegnes ved denne Kystbeskrivelse altsaa hele det Distrikt, som i den senere Jurisdiktion kaldes „Borgesysssel“. Forf. har følt Nødvendigheden af ikke at indføre det mere moderne Sysselevnavn og har forsøgt at klare sig ved at nævne enkelte Stedsnavne og at betegne Endepunkterne i Vest og Øst. Omtalen af det ganske ubetydelige Saltvik og dets nyere Navn Øyslvé gjør det utvivlsomt, at Forf. hører hjemme i Smaalenene og da specielt i Onsø. Stiller man dette sammen med, at Haandskriftet netop er i en viksk Dialekt fra 14de Aarh., taler i Grunden alt for, at disse Indskud først er indførte i Fagrskinna ved dets Skriver, en Vikværing fra 1ste Halvdel af 14de Aarhundrede. En anden Betragtning vil styrke

¹ i Øynnebygdo, D. N. IV, No. 561, fra Aar 1389.

² Formen *Neridr* er mærkelig, fordi den utvivlsomt er den almindelige norske Form, der forekommer i Diplomer fra Skeensanten i 13de og 14de Aarh. (se Munch a 343), medens Islænderne kalder ham enten *Nereidr* (Hskr, 238¹⁸, Sturla i Ldnbók Side 317¹⁴) eller *Neri* (Gautrekssaga). Fagrsk. kalder ham ellers her *Neridr hinn ráðspake*, Snorre og Sturla hinn gamli, Melaboken endog hinn gamli ok sínki.

dette. Cap. 19 ender med, at „dette Rige gav K. Harald sin Frænde, og gjorde han Gudorm til Hertug derover“ (ok gerde hann þar Guðorm hertoga ivir). Som bekjendt omtaler den islandske Sagalitteratur Guthorm nok som Hertug, men kun med Tilføjelsen „fyrir liði“, altsaa Hertug betyder her kun „Hærfører“¹; den første, der bar Hertugtittel i Norge, var i Virkeligheden Skule Baardsøn, og hans Hertugværdighed var ganske personlig, ikke knyttet til noget bestemt Len, thi paa den Tid (1237) besad han jo Trediedelen af alle Len i Norge. Anderledes var Forholdet med Kongesønnen Haakon Magnussøn, han var efter sin Faders Anordning Hertug over en Del af Norge, nemlig Oplandene, Oslosysssel, Agder og Ryfylke samt Færøerne og Hetland². Udtrykket hentyder altsaa aabenbart til en Forfattelsestid, paavirket af Haakon Magnussøns Hertugværdighed (1284 — 1299), med andre Ord snarest til 14de Aarhundrede. Men det særegne ved denne Gudorms Hertugtittel er i Grunden, at den som ovenfor nævnt er knyttet til Borgesyssel. Fra gamle Sagn kan dette ikke være laant, thi Egilssaga henviser jo Gudorm til det gamle Ynglingerige, og Snorre lader ham styre over „Viken og Oplandene“, og begge henlægger hans Residens til Tønsberg, medens paa samme Tid efter alle Vidnesbyrd Gandalvs Sønner herskede i „Borgesysssel“. Bør man ikke her søge Forklaringsgrunden i Forhold fra 14de Aarhundrede? Vi ved, at K. Haakon Magnussøn i et af sine senere Aar (efter 1312) bestemte, at de da endnu umyndige Hafthorssønner, hans Dattersøn Sigurd og dennes ældre Halvbroder Jon skulde faa Borgesyssel i personligt Len; vi ved ligeledes, at disse fra 1333 af stadigt hos K. Magnus gjorde Fordring paa dette Len, men at en Domstol af Rigsraader frakjendte dem enhver Ret dertil 12. Jan. 1347³; det er ligeledes vist, at Jon Hafthorssøn havde sine meste Ejendomme her og boede dels paa Borgagerde, dels paa Huseby

¹ Egilss. Cap. 20. Hskr. Side 49.

² Munch e, 340.

³ Munch, Unionsp. I 442.

i Onsø¹. Naar vi stiller disse Kongsfrænders Fordring paa Borge-
syssel som personligt Len sammen med Fagrskinnas Beretning om,
at Kongeættens Stamfader gav sin Frænde „dette Rige“; naar vi
betænker, at Fagrskinna var et smukt, kostbart Haandskrift, ud-
ført for Storfolk, endvidere at det var skrevet af en Vikværing i
Tiden mellem c. 1320 og 1350, i det sydøstlige Hjørne af Landet,
saa kan man ikke lade være at tro, at disse Ting maa staa i
Forbindelse med hinanden. Fagrskinna maa være skrevet paa
Huseby i Onsø, hos Hafthorssønnerne i den Tid, da de gjorde For-
dringer paa Borgesyssel, og Indskuddet om Gudorms Forlening er
optaget med politisk Tendens for at begrunde en Præcedens for
Hafthorssønnernes Fordringer. En saadan politisk Historieskrivning
er jo ikke ukjendt i Norges Middelalder, eller rettere, alt, hvad
man ved om Kongernes Interesse for Kongesagaerne, peger paa en
lignende Tendens: det ældste Led i denne Kjæde er den
Bog, hvori Kong Sverre „lod skrive“ om, at Kong Inge var Skyld
i sin Broder Eysteins Død, og det yngste Led bliver da Haand-
skriftet „Fagrskinna“, hvori det sindrigt paavises, at Hafthorssøn-
nernes Arvefordringer har „historisk“ Berettigelse.

III.

Ogsaa Indskuddene i B kan henføres til en nogenlunde be-
stemt Tid og Sted. Det er bekjendt, at det i det norske Rigsar-
kiv opdagede Membranbrudstykke har tilhørt Codex B², og dette
Haandskrift er efter Skriftens Udseende ikke yngre end Midten
af 13de Aarhundrede; ogsaa Indholdet tyder paa denne Tid, thi
Knut Haakonsson kaldes ikke „junkherra Knutr“ (som i den tidli-
gere Del af Haak. Haak.saga), men Knutr Jarl, og Jarl blev han

¹ Munch, Unionsp. I 393, II 363.

² Se Fortalen til Christiania-Udg. S. XI.

først i 1240. Men Indskuddene er ældre end Haandskriftet B,
thi her foreligger de i Afskrift; det viser dettes Skrivfejl f. Ex.
þoro born ok (Side 91^b), Eirikr stakblællr (Side 92¹⁴), der kun kan
forklares ved Fejllæsning. Slægttavlerne selv tyder ogsaa paa en
lidt højere Alder, thi de stanser alle ved Tiden 1225—30: blandt
Arnmødlingerne forekommer Paal fida, der nævnes sidst 1223,
men ikke hans Søn Peter, der allerede 1221 var Lendermand (†
1254); Ulv Stallares Æt stanser med Erkebiskop Peter (1224—
26), hans Søn Lendermanden Peter Biskopssøn nævnes ikke; Jar-
lerne paa Orknøerne stanser med Jon (1214—31), de følgende
Jarlers Slægtskabsforhold nævnes ikke; af Oddeætten forekommer
kun Jon Loftssøns Sønner Paal Biskop († 1211), Sæmund († 1222)
og Orm († 1218), ikke engang Sæmunds Sønner; til den samme Tid
henvises man, naar det om Erkebiskop Eysteins Broder Torberg
tilføjes „faður Erlenz“ (Erlend Torbergsson var en af Korsfa-
rerne ved Damiate 1218), medens hans ældste Brødre Gudbrand
og Baard Saala nævnes i Aarene 1183—88, naar blandt Skule
Baardssøns Børn kun nævnes hans Døtre Margrete, Ingerid og
Rangrid, ikke hans Søn Peter, som han dog fra c. 1230 havde
erkjendt som Arving, og blandt hans Søsken ikke nævnes hans
Søstre Sigrid (fra c. 1237 Abbedisse i Rein) eller Ingebjørg (fra
1221 gift med den mægtige Høvding Alf paa Thornberg) men der-
imod hans Brødre Gudorm og Sigurd, der døde unge.

Rigtignok er Slutten af Stamtavlerne tabt, saa at man ikke
kan se, om Bjarkø-ætten føres længere ned end til Bjarne Marðarsun
(† c. 1223), men Analogierne taler for, at man stansede med ham.

For det følgende Skyld hidsættes Stamtavlerne fra Cod. B,
bogstavret saaledes som de her har staaet. Aftrykket er dels ef-
ter Membranbrudstykket, dels efter Asgeirs Afskrift (i Christiania
Univ. Bibl.), korrigeret efter Stamtavlen i Cod. Arn. 22. Dog har jeg
beholdt Inddelingerne som i Udgaven og store Bogstaver for Nav-
nene og efter Punktum:

Born þeirra Skula ks fostra oc Guðrunar varo þau Asulfr a
Reiní oc Ragnilldr er átte Kyrpinga Ormr. Dotter Kyrpinga Orms

var Asa móðir Biarnar boks. Born þeirra Asulfs oc Þoro Skofta dóttir varo þau Guðormr a Reini oc Sigríð er atte Hallkæll hukr. Þeirra sunr var Jon faðir þeirra Hallkælls oc Ragnvallz oc Grego(ri)s.

Guðormr a Reini fecc fyrst Ælldriðar systur Hallkælls huks. Þeirra dótr var(o) Rangrið oc Ingiriðar oc Guðrun. Rangriðar fecc Biarne byrðar svæinn. Þeir(a) dótr varo þær Ælldrið oc Ingibiorg. Dotter Magn9 ks oc Elldriðar var Kristín er atte Reidar sendimaðr. Þorer skínfællr hafðe atta Elldriði. Þeirra synir varo Kynaðr oc Þorgrimr klaufi. Síðan var hon gift logmannenom a gau(t)lande. Þeirra sunr var HaR. Synir Ingibiargar varo Þorsteinn skalmolld oc þeir bræðr. Rangrið var síðar gift Friðreke kœno. Þeirra dotter var Astrið oc var móey nunna. Ingiriðar Guðormsdóttir a Reini fecc Guðormr Austmannz son austan af Jamtalande. Guðormr a Reini fecc síðar Bergliotar. Þeirra sunr var Asulfr faðir Þorbiargar er atti Eirekr gryfill. Þeirra sunr var Asulfr. Síðar atti Þorbiorgu Roar ks frendi.

Guðormr a Reini atti síðar Sigríðe dóttir Þorkælls oc Hallkatlu. Hallkatla var dotter Sveins Bryniulfs sunar broðir Særks i Sogne oc Ingiriðar systur Knuz ens ríka dana ks.

Barðr Guðormssunr fecc fyrst Ulfildar dóttir Pals biskups enn þar nest Ceciliu dóttir Sigurðar ks. þeirra sunr var Ingi kr.

her hæfr armcœðlinga tal.

Maðr hed Finnviðr fundinn. h var fundinn i Ara reiðri oc vafðr i silki reifum oc vitu menn eigi ætt hs. fra hanum er komenn ætt su er kallað er Arnunga ætt. Sonr hs var Þorarinr bullibak faðir Arnviðar faður Arnmoðs Jarls, fra hanum er comenn su ætt er Arncœðlingar heita. Sunr hs het Arne. Synir Arna varo þeir Kalfr a Eggju. Þorbergr Þorbiorn Finn Jarll oc Arne. Þorbergr Arnasunr atti Astriðe ena Arborno dóttir Erlings a Sola oc Astriðar Tryggva dóttir systur Ol. Tryggva sunar. Arne Arnasunr atti Geirðuði systur Azstriðar hinnar oborno.

Þesse varo born Þorbergs Arnasunar Øystein orre Agmundr¹

¹ efter A. M. 22. Asgeir har Ogmundr.

Þora oc Jorunn. Haralldr kr Sigurðar sunr atti Þoro. Þeirra synir varo M. kr faðir Haconar ks Steigar Þores fostra oc Ol kr er kallaðr var boande. h var faðir Magnus bærfœz, h var faðir Sigurðar ks, Jorsala Sigurðar, oc Eysteins ks oc Ol ks, Harallz ks oc Sigurðar Slæmbidiakns og Magn9 rauða. Þoro barn oc² Sigurðar ks var Magn9 kr er callaðr var Borgillðar sunr. Móðir hs var Borgillðr dóttir Olafs af Dale. Magn9 fecc Kristinar dóttir Knuz lavarðar. Þau atto ækki barn. Dotter Sigurðar og Malfriðar HaR dóttir var Kristin er atti Erlingr Jarll. Þeirra born varo þau M9 kr oc Ragnilldr er atte Hallkæll Joanssunr. Dotter Eysteins ks M9sunar var Maria er atte Guðbrandr Biorns scaphoggs sunr. þeirra synir var Olafur er kallaðr var ogiæfa. Born HaR ks gilla varo þau Ingi kr oc Sigurðr kr, Eystein kr oc M9 kr, Brigitt er atte M9 broðir Inga ks sammœðr æn síðann atti hana Birgir Jarll brosa. Þeirra born varo Philipp9 Jarll oc Knutr Jarll oc Ingigjærðr er atti Sverkir kr. Þeirra sunr var Joann kr. Born Sigurðar ks varo þau Hacon kr oc Sverrir kr. Sigurðr Marcus fostri oc Cecilia er fyrr atte Folkviðr logmaðr. Born Sverris ks varo Hacon kr faðir Haconar ks oc Sigurðr lavarðr faðir Guðorms ks oc Kristin er atte Philipp9 kr oc Cecilia er fyrr atte Einar enn síðann Gregoris kikir. Sunr Folkviðar oc Ceciliu dóttir Sigurðar ks var Hacon Jarll, h atte fru Kristini oc var þeirra sunr Knutr Jarll. Síðar atte Ceciliu Barðr Guðormssunr a Reini, þeirra sunr var Ingi kr, faðir Guðorms. Þoro dóttir M9 bærfœz atti Loftr pstr, þeirra sunr var Joann faðir Pals biskups, Sæmundar oc Orms. Dotter Sigurðar Slæmbidiakns var Ingigjærðr er atti Hacon klo, þeirra synir varo Havarðr hallti Sigurðr Haralldr Eiríkr.

Agmundr Þorbergssunr Arnasunar var faðir Skofta I Gisca. Þesse varo born Skofta Agmundr Þorðr Finn Pall Ragnilldr Þora er atte Asolfr Scula sunr. Þeirra sunr var G. a reini faðir B. faður þeirra Inga ks oc Skula hærtoga. G. oc Sigurðar. Born S. h. var M. drotning. er H. kr a. Ingirið, Rangrið. Sunr P. Skofta sunar var N. kufungr faðir P. fliðu oc Ragnilldar. Dotter Asulfs oc

¹ Fejl for: oc þoro. Barn

Þoro Skofta dottor var Sigríð móðir I. Hallkælls sunnar faðir Gregoris. Ragnilde Skofta dottor atte Dagr Eilífssunnr, þeirra born varo Gregoris, Gyrið, Baugeið, Sigríð er atte Halldor Bryniulfssunnr a Vettalandum. Gunnar het sunnr Gregoris.

Joronne Þorbergs d. atti Ulfr stallare. Þeirra born varo Joann stærki oc Birgða. Sunnr Joans var Erlendr himallde faðir Æysteins erchib. oc Þorbergs faður Erlenz. Birgðu sunnr var sauða Ulfr faðir Petrs byrða svæins faður þeirra Ulfs flýs oc Sigríðar móðir Petrs ærchibs.

Dotter Finns Jarls Arnasunnar var Ingibiorg Jarlla móðir er atte Þorfinnr Jarll Sigrúðar sunnr. Þeirra synir varo þeir Pall J. oc Erlendr Jarll. Faðir þeirra M9 Jarlls hins hælga oc Erlings oc Gunnildar móðir Rognvallz J. faður Ingigærðar er atte Eiríkr Stakblællr. Þeirra synir varo Haralldr Jarll er fell i Vik oc Magn9 mange er fell i Sogne. Pall Jarll Þorfinnz sunnr atti dottor Haconar Jarlls Ivarssunnar. Þeirra sunnr var Hacon Jarll. hs born varo þau Pal Jarll oc HaR J. faðir Erlenz Jarls er fell i Damíns Æy, Ingibiorg oc Margretar. Ingibiorgu atti Olafur Suðræyia kr, enn Margretto atti Maddaðr Jarll, þeirra sunnr var HaR Jarll faðir Joans J. oc Davids Jarlls.

Sunnr Arna Arnasunnar var Joa(nn) i biarkrœy faðir Sigrúðar hunz oc Viðkunnz faður Erlings, faður þeirra Viðkunnar oc Ragnu er atte B. Marðar S.

Disse Slægttavler passer meget daarligt i et Haandskrift af „Noregs Konungatal“, hvis Særkjende det netop er at holde sig til Kongerne alene, og de har en ganske enestaaende Karakter i de norske Kongesagaer overhovedet; men Hensigten med at indføre dem der kan ikke være tvivlsom. Meningen var aabenbart at fremhæve Arnungerne og da navnlig Arnungerne paa Giske (Paal Flíða og hans Søn Peter) og at knytte deres Slægt sammen med alle Tidens Aristokrater: med Kongeætten, med Reinsætten, der havde fostret en Konge og en Jarl, med Erkebiskopperne Eystein († 1188, der netop blev kanoniseret 1229) og Peter († 1226), med Biskop Páll Jonsson paa Island († 1211), med en svensk Kongeæt (Sverke-ætten), med en Gren af Folkunge-ætten (Birger Brosa)

og med de orknøske Jarle- og Høvdingeætter. Det kan altsaa ikke være Tvivl om, at Tillægget er optaget i et „Konungatal“ i en for Arnungerne paa Giske skrevet Bog fra c. 1225—30. Dette bliver yderligere styrket, naar det kan paavises, at Slægttavlerne oprindelig har naaet længere og navnlig har dvælet ved andre Høvdingeætter paa Søndmøre, som har været i Svogerskab med Giske-ætten. Jeg har ovenfor nævnt, at den Arn. Magn. Codex 22 fol. indeholder en Afskrift (fra c. 1610—20) af Arnmødlingatallet efter Cod. B; den stanser vistnok som B med B(jarne) Marðarsunn, men allerede det, at Reins-ættens Stamtavle (i Cap. 214) findes fuldstændig, og at Stamtavlerne i Cap. 213 gjenfindes, viser, at Codex da var fuldstændigere. Og paa et andet Sted i Bogen findes med samme Haand indført fra „en gammel norsk Ætlæg“ Stamtavler af Søndmørs-ætter, som ved nærmere Eftersyn viser sig at være laante fra samme Codex. De er allerede udgivne af P. A. Munch og senere af Nicolaysen¹, uden at disse Forskere har været opmærksomme paa, hvor Stamtavlerne hørte hjemme. Sammenligner man, hvorledes den samme Skriver har optegnet Arnmødlinge-Slægttavlen og de andre Søndmørs-ætter — med veksle danske og oldnorske Former —, falder det strax i Øinene, at til Grund for begge ligger et oldnorsk Skrift fra 13de Aarhundrede (se f. Ex. Formerne Rafn, Lid, Karlshafud, Øistein o. s. v.), og alle Dialektegenheder falder sammen i begge (f. Ex. Acc. Brynilde, Joronne, Nom. Sigríð, Ragnild uden h. o. s. v.). Det vil derfor let lade sig gjøre at restituere den oldnorske Text ogsaa for Slægttavlerne. Baade Munch og Nicolaysen har dvælet ved deres Afvigelser fra de sædvanlige Beretninger i Sagaerne og navnlig fra „Konungatal“, men nærmere beseet falder disse Afvigelser sammen til intet. Om Erkebiskop Eystein († 1188) har Arnmødlingatallet Rækken Joan sterke — Erlend — Eystein, medens Ætlæggen No. II lyder saaledes:

¹ i Saml. til norske Folks Sprog og Hist. VI 187—94 og Aarsberetninger fra Foreningen til Norske Fortidsmindesmærkers Bevaring for 1862 Side 6—15.

Sigurdar Gulnaalskeggj

|
Øwindar lusa
|

Arna á Torin	Erlender
ux. Arno fil. Ketils a Landum	

Ingerid	Øisten archiep
n. Sigurder Bersasøn	

Det er gennemgaaende for Stamtavlerne, at de gjengiver Navnene i de oldnorske Casus-Former, som Originalen havde; denne maa altsaa have lydt omtrent saaledes: *Sigurd̄r Bersasunr átte Ingerid̄ dottor Arna á Tiorin ok Arno Ketils dottor á Landum; Arne var sunr Øvindar lusa sunar Sigurd̄r Gulnaalskeggia.* Men ved Siden af Genitiverne Arna og Arno staar i Slægttavlen Nominativen Erlender; Afskriveren, som ogsaa ellers gjengiver Nominativer Sigurder, Barder, maa da have fundet Nominativen i sin Original. Der kan altsaa have staaet: *en Arna broðer var Erlendr faðer Æysteins Erchibiskups.* Dette behøver ikke at stride mod den almindelige Beretning, at Erlends Fader hed Jon, thi Arne kan jo have været Halvbroder af Eystein, ligesom i No. XI en Halvsøster af Magnus Barfod kaldes hans Søster; om der mellem Arna og broder har staaet „sammødri“, hvad ogsaa er muligt, kunde Afskriveren have overseet dette. Og i begge Tilfælde gjenfinder vi samme Tendens som ellers i Arnmødlingatallet, at Giske-ætten (No. I, II og III) knyttes sammen med alle Norges Magnater.

Den anden Afvigelse er fremkommen ved Skriverens Misfortolkning af sin Original, og forklares denne rigtigt, viser Ordene netop paa det klareste Sammenhængen med Haandskr. B. I No. VI staar „Kolbiörn po Greipstad ux. Ingibjorg, filia Paals a Aurum oc Sigridar Torkelsdottur paa Fogl, hun bleff andengang gift med Gudorm á Reini faderfader Skula hertugs“; paa 13de Aarh.s Sprog vilde dette lyde: *Kolbiörn á Greipstaðe átte Ingibjorg dottor Páls a Aurum ok Sigridar Þorkelsdottur á Fogl, hana átte sidar Guðormr á Reini faðurfader Skula hertoga.* Ved „hana“ henvises

aabenbart til det lige forangaaende „Sigrid“, ikke, som Forf. fra c. 1615 har ment, til hendes Datter Ingibjorg; i Cap. 214 er det jo netop sagt, at Gudorm paa Rein i sidste Ægteskab havde „Sigrid Datter af Þorkell og Hallkatla“. Den hele følgende Slægttavle No. VII, hvortil paa dette Sted henvises i Texten,¹ kan da lettelig rettes, idet man efter „Skula hertoga“ i Originalen tænker sig Fortsættelsen saa: „*Syster Ingibjargar var Sigrid, er átte Guðmundr a Staðeimi, þeirra sunr var Asgautr Raudr a Sult*“. Der er isaafald ikke alene Overensstemmelse med Arnmødlingetallet, men ved Sætningen „hana — hertoga“ henvises ligefrem til det ovenfor nævnte Giftermaal.

Efter disse Exempler er det ikke vanskeligt at restituere alle Slægtrækkerne saaledes, at man med Sikkerhed kan sige, at ialfald de fleste i Originalen maa have seet omtrent saaledes ud. At disse Slægtrækker nu netop tilhører Haandskr. B bevises ikke alene derved, at de er afskrevne af en, der vitterlig har benyttet B, men ogsaa derved, at de tydeligt danner Fortsættelsen af Arnmødlingatallet. Dette Resultat bekræftes derved, at ogsaa disse Slægtrækker stanse ved Tiden 1220—30. Vidnesbyrd herfor har vi i No. V, hvor Jon drumbe nævnes. Jon drumbi er nemlig en sikker historisk Person, hvis Søster var gift med Erling Vidkunnssøn i Bjarkø († 1182), og som selv blev dræbt Vaaren 1183 med sin Søstersøn Vidkunn af Kong Sverres Mænd². Om hans Datter Halkatla siges, at hun var gift med Halvarder i Lid („hana átte Hallvarðr i Lid“); denne Mand er aabenbart den samme som Birkebeinerhøvdingen Hallvarðr Hlðarfaxi, der blev dræbt ved Overfaldet i Nidaros April 1206³. Vi har saaledes her i Heklungehøvdingen Jon drumbe, hvis Datter giftes med Birkebejneren Hallvard i Lid, et Exempel paa Sverres bekjendte Politik, at give sine Tilhængere de faldne Fiendehøvdingers Døtre tilægte. Nu ender Slægtrækkerne No. IV og V med Hallvards Datter Ragnhild og de fire følgende No. VI—IX med hendes Mand Bárdr

¹ Se nedenfor No. VII.

² Konungasögur, Ung. Udg. Side 78.

³ Konungasögur Side 218.

paa Bardarstad; dette Giftermaal kan altsaa ikke tænkes senere end et Snes Aar efter Hallvards Død, altsaa c. 1220, kort forud for den Tid, da efter det foregaaende Slægttavlerne i B forfattedes. Ogsaa No. I, II og III er paavislig fra samme Tid, thi de ender med „Gudrid i Giska“, der enten var gift med Paal flida eller (snarere) med hans Søn Peter i Giske, altsaa i alle Tilfælde tilhører 1ste Halvdel af 13de Aarhundrede.

De bevarede Slægttavler kan og maa paa Oldnorsk ordnes paa samme Maade som Arnmødlingatal og maa betragtes som den direkte Fortsættelse af de bevarede Indskud. Ligeefter Bjarkø-ættens Linje, der stansede med Bjarne Marðarsun, har fulgt No. I *Vinreid-ætten* (fra Søndfjord), der føres ned til Fru Gudrid i Giske c. 1220—30; hertil hører to Sidegrene, Sigurd Gulnaalskegges og Ottas paa Riffe's Ætlinger, hvis Ejendomme i det indre Søndmøre hun aabenbart har arvet efter sin Farmoders Broder, Sigurd Bersessøn; hun har altsaa tilført Giskegodset følgende Ejendomme: i Søndfjord Vinreid og Helgeim, Huseby (?) og Orvaberg, i Søndmøre Tafjord, Lande og Tjorin, Relling, halve Sultar og Bjorestad.

Drifsvik-ætten (No. V) synes at have fulgt lige bagefter; den ejede Gaardene Drifsvik, Helgebolstad, Holm (?) og Starrin samt giftede sig ind i *Upsvik-ætten* og fik med den Upsvik, Upsage, Helle og Hedensgerde; disse Ætters Arving var ved 1220 Ragnhild, som rimeligvis har bragt dette Jordegods ind i *Bardstad-ætten* (No. VI). Denne Æt var allerede i 12te Aarh. nær knyttet til Giske-ætten, thi Bardstad-ættens Hoved, Kolbjørn paa Greipstad, ægtede Datter af Paal Skoftessøn; den ejede Bardarstad, Rome, Strandarvik, Gudø og Hundeidavik, men en Del af dette Jordegods (ialfald Bardstad) blev overført til en anden Æt, Heimdals-ætten, da Kolbjørns Datter Sigrid ægtede Jon Asgautssøn paa Sult.

Ogsaa *Heimdals-ætten* (No. IX), der ejede Hval i Heimdal, Sult i Valdalen, Stadheim i Norddalen og Krossbrekke i Sunelven, var indgiftet i Giske-ætten, thi Gudmund Olafssøn havde ægtet en anden Datter af Paal Skoftessøn; fra ham stammede den nys nævnte Jon Asgautssøn; dennes Søn Arne paa Krossbrekke giftede

sig til Bo og Voll (No. VIII), men mellem hans Børn splittedes atter Arven; hans Datter Magnild har arvet Bardarstad, og med hendes Søn Bard steg Ætten atter i Vejret, da han ved Giftermaal kom i Besiddelse af Upsvik-ættens Ejendomme. Ogsaa de øvrige Rækker hører sammen; de i No. XI nævnte (Jon paa Ak og hans Datter Margrete) gjenfindes i No. X (Hjortdals-ætten), der ender med Margretes Husbonde Bardr paa Imileim, og No. XIII knyttes ved Gaardsnavnet Myrasætr sammen med No. XII (Dals-ætten), der ender med Datter af Thorkel paa Myrasætr. Efter disse Slægtrækkers sammenhængende Karakter tør man vel tro, at Arne er Thorkels Fader, saa at det skulde antydes, at Dals-ætten ved Giftermaalet fik Gaardene Myrasætr og Flodhamar. Ganske for sig selv staar endelig i No. XIV Gunhild med hendes Søn Kong Sverre; disse Navne har endog Optegneren selv strøget ud.¹ Men netop disse løsrevne Navne viser os Vej til Forstaaelsen; de har aabenbart staaet nederst paa det tabte Blads anden Side, og Sammenhængen har ikke længer været synlig som saa ofte i vore Haandskrifter; i No. XIV har Optegneren derfor ogsaa sat et aabent Rum for Navnet paa „Astrid i Rund“s Datter. Ogsaa ellers er der Grund til at tro, at Rækken No. XII er ufuldstændig; den er ialfald flere Led kortere end Hovedrækkerne (I, V, VI). Rimeligvis har de tabte Led knyttet No. XII sammen med No. X og vel ogsaa med Giske-ætten. I Arnmødlingetallet findes nævnt en Datter af Nikolas Kuvung, Ragnhild, som rimeligvis har været indgiftet i en af disse Ætter; ellers vilde hun staa uden Betydning i Slægttavlen, hvilket iøvrigt ikke synes at være Tilfældet.² At ogsaa K. Sverres Moder kunde høre herhid, tør man støtte med et Sted i Sverressaga, hvor K. Sverre paa et Thing i Grønningesund opregner sin Moders Æt for de vestenfjeldske og nor-

¹ Baade Munch og Nicolaysen har overseet denne Slægtrække.

² Munchs Formodning, at hun skulde være den Fru Ragnhild, som var gift med Skule Baardssøn, maa opgives, thi en Datter af Nikolas (f. c. 1130) kunde ikke være født omkr. 1190, gifte sig omkr. 1207—8 og leve til (efter) 1247. Ragnhild Nikolasdatter er aabenbart en Menneskealder ældre end Skule. Vidensk.-Selsk. Forh. 1875.

denfjeldske Ledingstroppe, af hvilke mange da vedgik Slægtskab med hende¹; ogsaa en Broder af hende, Nikolas sultan, nævnes blandt Birkebejnerne i 1184 og 1188.²

Som det vil sees af disse Stamtavler, har altsaa ved Aarene 1225—30 en Række store Gaarde paa Søndmøre, vistnok den bedste Del af Fylket, været i Giskemændenes og et Par andre besvoglede Ætters Besiddelse, et Resultat, som ganske stemmer med de senere Oplysninger, vi har om Giskegodset; i en langt senere Opregning (fra 1582) findes ialfald nogle af de Giske-ætten med Gudrið tilfaldne Gaarde nævnt, nemlig Tofjord og Tjærøen³, og som rimeligt flere Gaarde, der ved 1225 hørte til de beslægtede Ætter, (Hundevig, Romestrand, Gieffenæs (?), Velle) senere optagne i Giskegodset. Men i alle Tilfælde bliver det af stor Interesse, at det herigjennem kan slaaes fast, at allerede i den tidligere Middelalder Jordegodset paa Søndmøre var samlet i faa og fornemme Slægters Besiddelse. Borgerkrigene og den sociale Revolution under K. Sverre synes ogsaa at have virket til Ejendommenes Koncentrering; vi ser tydeligt, at netop ved Aarhundredets Skifte samledes Ejendommene paa færre og færre Hænder, tildels Kvinder, med hvem de gik over i andre Ætter, og ialfald nogle af disses Bejlere (f. Ex. Hallvard i Lid) synes at have hørt til de nye Ætter, som kom op med Birkebejnerne.

Hvad der allerede af selve Arnmødlingetallet kunde sluttes, at det er redigeret med tydeligt Henblik paa Giske-ætten, bliver ganske sikkert, naar man i Haandskriftet indføjer disse Søndmørs-ætter, der, efter hvad før er vist, alle mer eller mindre er knyttede til Arnunge-ætten. Alt, hvor der om dem er samlet, maa være nedskrevet paa Søndmøre og med godt Kjendskab til Lokalforholdene. Men netop derved vinder Slæggtavlerne i Paalidelighed — om end de ældre Led er mindre sikre⁴ —, og man tør nu anse

¹ Sverressaga (Ungers Udg.) Side 138.

² Sverressaga S. 102. 113—14. Skulde Tilnavnet „sultan“ hænge sammen med Stedsnavnet Sult?

³ Norske Rigsregistranter II. S. 454.

⁴ Eilifs, Ljots og Ragnvalds Jarletitel har vel ikke bedre Hjemmel end Arnmøds,

dem for fuldt paalidelige Udtryk for det Kjendskab til sine ældre Slægtninge, som Paal flida og hans Søn Peter havde. Det viser sig heraf, at disse Mænd holdt stærkt paa sine Slægtstraditioner, at de kunde regne sine Aner op til det 10de eller endog 9de Aarhundrede og holdt Regnskab over, hvorledes Jordegodset var gaaet over fra den ene Æt til den anden. Slige Slægtrækker er ikke ganske uden Sidestykke i det 13de Aarhundrede i Norge, vi finder jo fra ca. 1270 en Slægtrække optegnet fra Herjedalen, der gaar tilbage til Halvdan svartes Tid.¹ Disse Slæggtavler er et omend svagt Vidnesbyrd om, at den norske Sagntradition endnu havde holdt sig i det 13de Aarhundrede, saa at det ikke er det mindste usandsynligt i, at f. Ex. Snorre Sturlassøn i Norge selv har fundet levende mange af de Sagn, han alene har optaget i sin Sagasamling. Og Tillæggene i „Fagrskinna“ (c: A) viser endog, at endnu i 14de Aarhundrede Østlænderne havde bevaret Sagn om Halvdan svarte og Harald, omend disse tildels havde tabt en Del af sin historiske Karakter.

der ogsaa kun forekommer i Codex B. Ligeledes synes Slægtrækkerne at være for korte, især naar de skal naa tilbage til „Næsekongerne“.

¹ Norges gml. Love II. S. 490.

IV.

Vi hidsætter til Slutning et bogstavret Aftryk af Ætlæggene med hosføjet Forsøg til Restitution.

I. Ketil Mollu ligger i vinreid. aatte vinreid z helgeim thil odels z eigu

Amund akraspiller

Ketil haulda

Jon skualdra

Berse ux. Brynilde

Biärnadr ij Todarfyrde [langt ij Nordalen nu Taaford.¹

c

Ingebiargar²
Bersadr a orva-
berge.³

a

Sigurder Bersasön
ux. Ingerid dr Arna a
tiorinn.⁵

b

Gudrid
|
Karl hafud,
i husabö
|
Gudrid i Giska.⁴

II.

Sigurdar Gulnaalskeggj

öwindar lusa

Arna á Torin

ux. Arno fil. Ketils á Landum⁷

Ellender⁶

Ingerid n.

Sigurder Bersasön

Öisten archept.

de aatte wnder sig tiorin, Rællingiu, Sultar halfar z biorastader ath eigu och ath odla.

¹ senere Tillæg med andet Blæk. ² oprindelig skrevet Ingbor, men rettet til Ingebiargar. ³ der staar tydeligt orvaberge, ikke orraberge (som Munch og Nicolaysen læste). ⁴ ikke Gizka. ⁵ derunder staar: vid. pag. seq. ad. sig. © (o: No. II). ⁶ oprindelig skrevet Erl. . . ., men rettet til Ell. ⁷ der staar tydeligt (her og nedenfor) Landum; Formen Laudum (= isl. Hlöðum) er ogsaa umulig i Haandskr. B, hvor dette Ord maatte skrives Laðum eller Loðum.

III.

Ottar a riflu

aatte Tiorinn¹ [z Rællingiu z halfar sultar z biorastader at eigu z odlæ²

Ketil á landum

Arno n.

Arna á Torin

Rækkerne I, II og III kan have seet saaledes ud:

Agmundr akraspiller var sunr Ketils mollu, er liggir i Vinreid ok átte Vinreid z Helgeim til odals z eigu. Agmundar sunr var Ketill hauldr fader Jons skualdra. Jons sunr het Berse, hann átte Brynilde Bjarnadottur j Todarfyrde. Berse var fader Sigurðar ok Guðriðar ok Ingebiargar Bersadottur á Orvaberge. Guðrið var moder Karlshafuds i Husabö fadur Guðriðar i Giska.

Sigurðr Bersasunr átte Ingerid, dottur Arna á Tiorinn ok Arno Ketils dottur á Landum, þau áttu undir ser Tiorinn, Rællingiu, Sultar halfar z Biorastader at eigu ok at odle. Arne var sunr Öivindar lusa sunar Sigurðar gulnaalskeggia, en Arna (sammøðri?) broðer var Erlendr fader Öisteins archepti. Arno fader var Ketill a Landum, en hann var sunr Ottars a Riflu, er átte Tiorinn.

IV.

Herbiarnar ligger i hougén i driffsvig-

Brusa

Grimer

Biarnar

Helga [po Helgabostade⁵

Erik paa Helgabostade

Astrid⁶

aatte thil eigu och odel Helgabostad och holm³ och starrin⁴.

¹ ikke Tiornin, som Munch og Nicolaysen læste. ² dette Tillæg stod oprindelig her, men Skriferen har atter strøget det ud og henført det til No. II. ³ holm eller hollen? ⁴ starrin eller sterrin? ⁵ Disse Ord er atter udstregne for at føjes til Erik. ⁶ Fra Astrid gaar en Streg til Jon drumba paa No. V.

V. Ups — Hafunge — |
 Hanef
 |
 Tosten Triugnefr
 |
 Eriker krokfoter
 |
 Arlitr Gaddabein som tok ved kristni z
 | reisti kkiu i wpswig (el-
 | ler wxswig¹) och otte
 Ottar hand wpswig all, z up-
 | Lodmunder saga², helle z hedens-
 | Jon drumba³ gerde til odel.
 ux. Astrid dr Eriks a helgabostad [ij h. Arnis
 | giæld ij Norlutton.⁴
 Halkatlu n.
 Havarder j lid [ij h. Ebbe giæld.⁴
 |
 Ragnild n.
 Berdor.

Rækkerne IV og V kan have seet saaledes ud:

Grimr het maðr ok var Brusasunnr, en Bruse var sunnr Herbiarnar — er liggir i hauginum i Drifsvik, hann átte til eigu ok óðals Helgabólstað ok Holm ok Starrin. Grimr var faðer Bjarnar faður Helga faður Eiríks á Helgabólstaðe, hans dotter het Astríð ok átte hana Jon drumbr. Hallvarðr i Lið átte Halkatlu dottur Jons en Hallvarðar dotter var Ragníldr, er Barðr átte. Jons faðer drumba var Lodmundr Ottarssun, en Ottars faðer var Arlitr gaddabein, er tok við kristni ok reisti kkiu i Upsvik z átte hann Upsvik alla z Upsaga, Helle z Hedensgerde til óðals. Arnliots faðer var Eiríkr krokfotr, en Eiríks faðer het Þorstein triugnefr Hanefssunnr, en þeir varo bróðr Ups ok Hafunge ok faðer Hanefs.

¹ Parenthesen udstreget og udenfor i Margen senere og med andet Blæk tilføjet: nu kalles oxen wig er inderst paa stranden ij h. Ebbe giæld. ² ovenover skrevet: nu vpsal. ³ i Margen: NB. drummer. Slægttavlen har egentlig begyndt med Jon, senere er paa det aabne Rum mellem No. I og V tilføjet hans Forfædre. ⁴ senere tilføjet med nyere Blæk.

VI. Barder Nessiakonning ligger i hougen paa
 Bardarstad¹ hand aatte all Roma² och
 alla Strandarvig och gudöj och
 hundeidavig
 |
 Eilifer Jarl Tosten blafoter
 | ligger i Eilifshoug³ ligger jndenij⁴ hundeid
 | i Gudö
 | Lioter Jarl
 ux. Filia Ragnald Jarls po Gudö Moder
 | Magnus Barfots
 | Olaver ux. Borguar filia Andors á
 | brimisnesi syster Magnus Barfots
 | Kolbiörn po greipstad ux. Ingibjorg filia⁵ Paals a aurum z
 | Sigridar Torkels dr paa Fogls hun bleff anden
 | gang gíft mz Gudtorm á Reini faderfader Skula
 | hertugs
 Ottar, Gudleik Hakon Sigrídi Ingu
 | n. Jon Asgautsón
 |
 Isac prest Bard Arna po
 | gæig Krosbreck⁶ ux. Solveig dr gamla a
 | velli och toro gud-
 | brands dr⁷
 Ellend peter Kolbiorn Arndor Arna Magnild Ragnild Ingborg Joronne
 | nupta
 | Barder⁸
 | po Bardarstad
 |
 | Border
 | ux. Ragnild
 | filia Halvarders i lid.

¹ i Margen med nyere Blæk: nu forte Barstad i Bastevig. ² i Margen med nyere Blæk: Rom och Romstrand. ³ Eilifshoug, ikke -vig, som Munch og Nicolaysen læste. ⁴ jndenij er senere rettet til: paa. ⁵ fra filia gaar en Streg ud i Margen, hvor staar: vide retro ad sign. ⚡ (o: No. VII). ⁶ fra ham gaar en Streg op til Stamtavlen No. VIII. ⁷ under dette Ord staar: vide sig ☉ ad pag. obversam (o: No. VIII). ⁸ oprindeligt skrevet Berdor, men rettet til Barder.

VII.

Skofta af Giska
|
Paal
ux. Sigrid torkils dr paa fogl
|

Sigríð n. Ingeborg
Gudmunder n. 1. Kolbiörn
á Stadeimi [ij Nordale¹ grebstad
| 2. och Guttorm
Asgautr Raud á Reini faderfader
á Sult Skula hertugs
[prestens gaard som nu hr.
Arne boer.¹

VIII.

Tore á loë
lendermand
|
Gudbrandr
lendermand
|

Toro n. gamla 6 sönnur alle lender mend de fire holde 4
a Velli Suener och de 2 foro uth til Jorsalaheimi
| z kom aldrig igien.
Solveig n.
Arne kroskreck
|
Ellend peder Kolben Arndor Arne Magnild Ingborg Joronne
|
Bordar
po Barderstad.

¹ senere tilføjet med nyere Blæk.

IX.

Raffn som ligger
i huall i heimdal
b | a
Trolla heriolff
|
Torstein
|
Olaf
|
Gudmund
|
Asgautr
|
Jon
|
Arne a krosbreck

Disse Rækker (VI—IX) kan have seet saaledes ud:

Barðr het nessiakonungr, er liggr i hauginum á Barðarstade, hann atte all(an) Roma ok alla Strandarvik ok Guðøy ok Hundeidavik; hans sunr var Þorstein blafotr, er liggr innan j Hundeid, annarr sunr hans var Eilifr Jarl, er liggr i Eilifshaug i Guðøy. Eilifs sunr var Liotr Jarl, er atte . . . Ragnvalds dottur Jarls i Guðøy, modur(?) Magnus berföts. Þeirra sunr Olafr atte Borguaro Arndorsdottur á Brimisnesi systur (?) Magnus berföts. Þeirra sunr var Kolbiörn a Greipstade, er atte Ingebiorgo dottur Páls a Aurum ok Sigríðar Þorkelsdottur a Fogl. hana atte sidarr Guðormr á Reini fadurfader Skula hertoga. Syster Ingebiargar var Sigríð er atte Guðmundr a Stadeimi, þeirra sunr var Asgautr raudr á Sult.

Kolbiörn var fader Ottars, Guðleiks, Hakonar, Sigríðar ok Ingu. Sigríði atte Jon Asgautssunnr, han var fader Isac prests, Barðar gæigs ok Arna á Krosbrecku. Asgautr var sunr Guðmundar sunar Olafs, en Olafs fader var Þorstein sunr Heriolfs trolla sunar Rafns, er liggr i Huall i Heimdali.

Arne a Krosbrecku atte Solveig dottur Gamla a Velli ok Þoro Guðbrandsdottur. Guðbrandr var lendrmaðr sunr Þores á Loe lendsmanns. Guðbrandr atte vj. syni, alla lenda menn. Þeir iiij. heldu iiij. sveina ok þeir ij. foro ut til Jorsalaheims z komo aldri gi aftr.

Arne á Krosbrecku var faðer Erlends ok Petrs ok Kolbeins ok Arndors ok Arna ok Magnildar ok Ragnildar ok Ingebiargar ok Joronnar. Magnildi atte Barðr a Barðarstaðe, þeirra sunr var Barðr, er atte Ragnilde, dottur Halvarðar i Lið.

X.

Grimer ligger
 ij höigen paa hiortal
 po Sundmør
 |
 Ketil
 |
 Toralder som
 tok vid kristni
 |
 Turid hallenkin
 |
 Skald Berse
 |
 Tueid n. (forte Turid)
 Karl paa Straumseim
 |
 Heden Karlsön hand aatte vnder sig
 hiortal oc Straumseim
 z haffuanes¹ thil odall
 oc eige

Griotgarder Hedenssön

Bardor eller Bordar
 a Jnulæimi (f. Imleim)
 ux. Margrete dr Jons a Ake
 z Randidar Ulfs drs
 |
 Karll²

XI.

Jon a Ake
 |
 Margrete
 n. Bardor³

¹ er vistnok Fejl for Gjeffuanes, se Rigsreg. II. Side 454, L. 33. ² Dette Led er atter udstreget, aabenbart fordi Skriveren mærkede, at Karl Bardarson hørte til No. XII. ³ Skriveren har senere rettet a til e (Berdor), idet han har villet rette til Bardor, men taget Fejl af Vokalerne.

Disse Rækker (X—XI) kan have seet saaledes ud:

Grimr liggr i hauginum a Hiortdal a Sunnmøre, hann var faðer Ketils faður Þoralðar, er tok við kristni. Dotter Þoralðar var Þurid hallenkinn, en hennar sunr var Skald-Berse faður Þuridar, er atte Karl a Straumseimi. Þeirra sunr var Heðenn Karlssunr, hann atte undir ser Hiortdal ok Straumseim z Hafanes (?) til odals ok eigu, hans sunr var Griotgardr Hedens sunr, en annarr var Barðr a Imilæimi, er atte Margretu dottur Jons a Ake z Rangridar Ulfsdottur.

XII

Rognald Jarl¹ | Rud (Rauder)
 |
 Æistein Brockfell²
 ux. filia Ivars hins gamle ij Sundby
 |
 Bardor Brockfeller
 ux. filia Astriders i Rundi³
 |
 Carl
 ux. Jorunnar Torkels dr a Myrasætre

XIII.

Arne a Myrasætre
 ux. Haldis Torgeirs
 hins gamla á flodamre⁴

XIV.

Gunilde
 |
 Suærre f.⁵ k.

¹ Oprindeligt er skrevet Barder
ij Dale, men Barder er rettet til Rognald, og det ser ikke ud til, at „ij Dale“ hører til Rognald. ² oprindeligt er skrevet Bracksel, men er atter udstreget. ³ maa læses Rundi; ikke Rududi. ⁴ oprindeligt skrevet flodaare, men aa rettet til am. Flóðhamarr er Flem paa Flemsö i Harham Sogn. ⁵ rimeligvis fejllæst for N. (o: Noregs) eller M (o: Magnus).

Disse Rækker (XII—XIV) kan have seet saaledes ud:

*Rauðr het broðer Rognvalds Jarls, han var faðer Øisteins brok-
fells er atti dottur Ivars hins gamla i Sundby. hans sunr var
Barðr brokfellr i Dale er atte dottur Astridar i Rundi.
Þeirra sunr var Karll, hann fekk Jorunnar Þorkelsdottur a Myra-
sætre. (Þorkels faðer var ?) Arne a Myrasætre er átte Haldis dottur
Þorgeirs hins gamla á Flóðamre.*

*Gunnildr het móðer Suærres konungs, [broðer hennar var Ni-
kulas sultan?]*

De i Søndre Bergenhus Amt hidtil observerede Coleoptera og Lepidoptera.

Af

J. Sparre Schneider,

stud. real.

(Meddelt i Mødet 6te Februar 1875).

Den Gren af Naturvidenskaben, som hos os har havt de færreste Dyrkere, er mærkelig nok Entomologien, og vort Land er derfor i Sammenligning med Broderlandet, hvor saa mange intelligente Forskere med Iver og Held, lige siden Linnés Dage, har gransket og beriget Faunaen, endnu et ubearbejdet Feldt, hvorfra fremmede (mest tyske) Entomologer stedse har vendt tilbage med rigt Udbytte.

Rigtignok har vor dygtige og flittige Entomolog Hr. H. Siebke ved sine mange Reiser, fornemmelig i de sydlige og østlige Trakter, ligetil Dovre, i betydelig Grad udvidet vort Kjendskab til Faunaen og beriget Videnskaben med meget nyt, især af den hos os overordentlig art- og formrige Orden *Diptera*. I hans som Universitetsprogram for 1874 udkomne Fortegnelse over *Hemiptera* og *Orthoptera* se vi først, hvilken Rigdom paa Former der kan optræde paa et forholdsvis indskrænket Omraade af vort Land, som i sine mangfoldig vekslende fysiske Forholde har de gunstigste Betingelser for en rig Fauna.

Den nu afdøde Nestor blandt Entomologerne, Prof. Zetterstedt, hvis lange Liv næsten udelukkende var helliget Entomologien, har i sit fortrinlige Værk: „*Insecta Lapponica*“, løftet det Slør, som hvilede over hine arktiske Egnes Insektverden, og beskrevet en Mængde Arter, indsamlede paa en Reise i Nordland og Finmarken, og hvoraf en stor Del var for Videnskaben nye.